

واکاوی تحلیلی-قیاسی آثار معماری ارگانیک در ایران (دوره پهلوی دوم)

آلاله سامیر^۱

مریم چشمه‌قصابانی^{*}

m.ghasabani@pardisiau.ac.ir

حسین کریم آبادی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۸/۱۱

چکیده

زمینه و هدف: سبک ارگانیک، به تأثیر از جنبش‌های آزادی‌خواهانه برگرفته از مدرنیسم، شکل گرفت که برای بیان آزادی‌خواهی در شخصیت معماری خویشت، ویژگی‌ها و اصولی مانند طبیعت به عنوان الگو، فردگرایی و ملی‌گرایی را تعریف نمود. با وجود مطرح بودن این سبک تا به امروز، هنوز شناخت جامعی از آن در معماری معاصر ایران صورت نگرفته، لذا، در این پژوهش به تحلیل آثار معماری این سبک، در دوره پهلوی دوم- پرداخته می‌شود تا بدینوسیله، ویژگی‌های مشترک آن‌ها تبیین گردند.

روش بررسی: پژوهش تاریخی حاضر، با رویکردی تحلیلی-تطبیقی، از استدلال استنتاجی و قیاسی بهره گرفته است. ابتدا، اصول معماری سبک ارگانیک، که از مطالعه تطبیقی شواهد مکتوب و اسناد موجود، به دست آمدند، به‌عنوان معیار سنجش تبیین شدند. سپس، فهرستی از آثار معماری ارگانیک در ایران تهیه گردید تا به شیوه نمونه‌گیری هدفمند، نمونه‌هایی جهت تحلیل انتخاب شوند. درنهایت نیز نمونه‌موردی‌های تحلیل‌شده، با اصول معماری ارگانیک، مورد قیاس قرار گرفتند.

یافته‌ها: معماری ارگانیک در ایران، جهت طراحی بنا و منظر، با اهداف مختلفی به‌کار گرفته شده که در این میان، حفظ پتانسیل‌های محیط طبیعی و استفاده دوباره از آن با حداقل دخالت انسانی در راستای موضوع طراحی، مشترک هستند.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهند آثار معماری ارگانیک در ایران در دوره پهلوی دوم، هرکدام به تبع سبک ارگانیک، توانسته‌اند در عین تفاوت با یکدیگر به لحاظ معماران و نحوه طراحی، دارای مفاهیمی مشترک همچون تلفیق محیط مصنوع با محیط طبیعی باشند که از سبک ارگانیک سرچشمه گرفته و در آثار مزبور ظهور یافته‌اند.

واژه‌های کلیدی: معماری ارگانیک، معماری پهلوی دوم، معماری مدرن، معماری معاصر ایران.

۱- دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پردیس، پردیس، ایران.

۲- استادیار گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پردیس، پردیس، ایران. * (مسئول مکاتبات)

۳- دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین، قزوین، ایران.

Analytical-comparative analysis of organic architectural works in Iran (Second Pahlavi period)

Alaleh Samir¹

Maryam Cheshmehgassabani^{2*}

m.ghasabani@pardisiau.ac.ir

Hosein Karim Abadi³

Admission Date: September 1, 2022

Date Received: November 2, 2021

Abstract

Background and Objective: The organic style, influenced by the libertarian movements, which derived from modernism. In order to define libertarianism for the architectural character of its own, this style, specified characteristics, and principles such as nature as a model, individualism, and nationalism. Despite the importance of this style to date, it has not yet been fully studied in contemporary Iranian architecture. Thus, in this study, the architectural works of organic style in the period - the second Pahlavi - are analyzed to explain the common features.

Methods: The present historical research, with an analytical-comparative approach, has used inferential and deductive reasoning. First, the principles of organic style architecture, derived from a comparative study of written evidence and existing documents, were explained as a criterion of measurement. Then, a list of works of organic architecture in Iran was prepared to select samples for analysis by purposive sampling. Finally, the analyzed samples were compared with the principles of organic architecture.

Findings: Organic architecture in Iran, in building and landscape design, has been used for various purposes, among which, preserving the potentials of the natural environment and reusing it with minimal human intervention, are in line with the common design theme.

Discussion and Conclusion: The results show that the works of organic architecture in Iran in the second Pahlavi period, have able to have common concepts according to the organic style, such as the integration of the artificial environment with the natural environment, which originated from the organic style and has been appeared in these works.

Keywords: Organic architecture, Second Pahlavi's architecture, Modern Architecture, Contemporary Architecture of Iran.

1- PhD Student of Architecture, Islamic Azad University, Pardis Branch, Pardis, Iran.

2- Assistant Professor, Architecture Department, Islamic Azad University, Pardis Branch, Pardis, Iran.

*(Corresponding Author)

3- PhD Student of Architecture, Islamic Azad University, Qazvin Branch, Qazvin, Iran.

مقدمه

طراحی سایت، منظر و تنوع عاری از تعصب در فرم، پدیدار گشت و استفاده از زوایای بینابینی به جای زوایای ۳۰ و ۴۵ و ۶۰ و ۹۰ درجه و توجه به هندسه قوت گرفت. معماری ارگانیک که با فرانک لوید رایت آشناخته می‌شود، با ساخت خانهٔ اوک پارک در سال ۱۸۸۹ توسط وی آغاز گردید (۱). رایت که یکی از مهم‌ترین و خلاق‌ترین معماران و نظریه‌پردازان قرون نوزدهم و بیستم با طراحی حدود ۵۶۰ بنا شناخته می‌شود، سبک خود در معماری را با نام ارگانیک نام‌گذاری نمود (۱۰). «اگر رایت در تعریف ارگانیک به زبان کلمات، توفیق نیافت، تعریف و تعبیر وی از این واژه، یا دقیق‌تر بگوییم از این کیفیت در زبان معماری، کاملاً موفقیت‌آمیز و به راستی ستودنی است» (۱۱). نگرش ارگانیک رایت نیز در واقع پس از مرگ او و از نیمهٔ دههٔ ۱۹۶۰، در معماری خانه‌ها و محوطه‌های ایران، توسط شاگردان مستقیم وی و همچنین استودیوی تالیئسین^۵ بروز پیدا کرد و سبب ایجاد تحول در معماری معاصر ایران گردید (۹) و (۱۲). از جمله معماران این سبک در ایران می‌توان به نظام عامری، کمال کمونه، هرمزیار خسروی و ... اشاره نمود. سبک ارگانیک در ایران، خود را در دو گروه معماری بنا و محوطه نشان داده است. همچنین با در بررسی اصول معماری ارگانیک، موارد متعددی در آثار مبتنی بر این سبک دیده می‌شود که بر مبنای این اصول شکل گرفته‌اند؛ از آنجا که معماری ارگانیک به بهبود ارتباط انسان و محیط می‌پردازد دارای اهمیت است و باتوجه به این امر که تاکنون شناخت جامعی از سبک ارگانیک در ایران صورت نگرفته و نحوهٔ بازتاب آن در معماری معاصر ایران مشخص نشده است، مطرح‌شدن آن ضروری می‌نماید. بنابراین، این پژوهش قصد دارد تا از طریق پاسخگویی به پرسش‌های زیر، به تحلیل آثار معماری ارگانیک در این دوره بپردازد تا بدین وسیله ویژگی‌های مشترک آثار سبک ارگانیک در این دورهٔ تاریخی تبیین گردند: ۱. کدام‌یک از اصول و ویژگی‌های

معماری ارگانیک با وجود استفاده از نوآوری‌ها و فناوری‌های مدرن عصر خردگرایی، در جهت ابراز ماهیت خود تلاش می‌کرد که حاکی از استنباط تفکر آرمان‌گرایانهٔ بعد از جنگ جهانی دوم بود (۱). در این دوره، مدرنیست‌ها، با به بکارگیری طبیعت و هندسه در نقش ابزاری برای رسیدن به قوانین کلی و جهان‌شمول معماری که فارغ از زمان و مکان خاصی باشد، اقدام نمودند. چنان‌که کلود براگدون^۱، معمار و نظریه‌پرداز مدرن در سال ۱۹۱۵، زبان جدید معماری را نبوغ ذاتی، طبیعت و هندسه معرفی کرد (۲). از دیدگاه براگدون، غالباً معماری بر پایهٔ بیان ترتیبی یعنی برحسب قوانین پیش‌بینی‌شدهٔ اقلیدسی بوده است؛ هرچند معماران گوتیک و ارگانیک به دنبال بیان آزاد و تبلور ارگانیک طبیعی بوده‌اند. به همین جهت براگدون بین این دو دیدگاه به نوعی جمع‌بندی می‌رسد و بیان می‌کند که معماری، وجود ندارد، مگر اینکه ارگانیک و در عین حال ترتیبی باشد (۳). واژهٔ ارگانیک ابتدا توسط شگل مطرح شد و در معماری نیز نخستین بار توسط سالیوان^۲ (۴) در کتاب گپ‌های کودکانستانی مطرح شد (۵). در نظر سالیوان، ارگانیک به معنای زنده‌بودن و توسعه‌یافتن است (۳). فرانک لوید رایت (۱۸۶۷-۱۹۵۹) که در ابتدا به‌عنوان دستیار با لویی سالیوان همکاری می‌کرد، یک دیباگرام مربع‌سازی را به‌عنوان نشان دفترکار خود برگزید تا با اشاره به مربع‌بندی، جایگاه هندسه را در سبک خود معرفی نماید (۲). رایت با ردّ شعار «خانه، ماشینی است برای زندگی» (۶)، معتقد بود معماری، زمانی آغاز می‌گردد که چنین دیدگاهی پایان یافته باشد (۷) و متذکر شد که ماشین، وسیله‌ای است در دست هنرمند و در این راستا، وی معماری را چون راه‌حلی به‌کار گرفت تا به غریزهٔ زندگی در طبیعت در هماهنگی و هارمونی با محیط، پاسخ گوید؛ چرا که رایت معتقد بود انسان در مواجهه با طبیعت به شکل مثبتی رشد می‌کند (۸). از دیدگاه رایت، ساختمان‌ها باید در هماهنگی با انسان و محیط زیست او طراحی و اجرا شوند (۹). پیرو این تفکر رایت،

3- Frank Lloyd Wright
4- Oak Park
5- Taliesin

1- Claude Bragdon
2- Louis H Sullivan

می‌گیرند. بدین ترتیب، با مطالعه آثار برجسته معماری ارگانیک در ایران، به چگونگی بازتاب ویژگی‌های طراحی این سبک در معماری معاصر ایران دوره پهلوی دوم پرداخته شده است؛ لذا این پژوهش در زمره پژوهش‌های تاریخی قرار می‌گیرد. همچنین، جهت گردآوری اطلاعات، از منابع کتابخانه‌ای و فیلم‌های مستند مصاحبه با معماران این آثار در ایران معاصر استفاده شده است. نمودار ۱، چارچوب پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

معماری ارگانیک در آثار معماری متأثر از این سبک در دوره پهلوی دوم، به کار رفته است؟ ۲. آثار معماری ارگانیک در دوره پهلوی دوم، دارای چه ویژگی‌های مشترکی هستند؟ در این راستا، ابتدا ضمن بهره‌گیری از نظریات تئورسین‌های برجسته، اصول معماری ارگانیک به‌عنوان معیاری برای ارزیابی آثار این سبک، مطرح می‌شوند. سپس آثار برجسته سبک ارگانیک در ایران دوره پهلوی دوم، تحلیل می‌گردند و در نهایت اصول و ویژگی‌های مشترک آن‌ها مورد قیاس قرار

نمودار ۱- چارچوب پژوهش حاضر

Diagram 1. The framework of the present study

۱. روش‌شناسی پژوهش

رویدادها و سپس تنظیم آن‌ها طبق توالی زمانی در جهت تحلیل، از آن‌ها استفاده می‌کند تا بدین طریق به اکتشاف حقایق و روابط بین آن‌ها بپردازد (۱۵). همچنین اسناد منابع تاریخی، براساس میزان مستند بودن، در دو گروه منابع دست اول و منابع دست دوم قرار می‌گیرند (۱۶). منابع دست اول پژوهش حاضر، مصاحبه‌هایی هستند که با معماران این آثار در قالب کتاب و فیلم صورت گرفته است و ارزشمندی آن‌ها جزو شواهد مستند دسته‌بندی می‌گردند. منابع دست دوم نیز شامل کلیه اسناد نوشتاری استفاده‌شده در پژوهش حاضر است که نگارندگان با استناد به آن‌ها، سعی در تحلیل و اکتشاف

این پژوهش به تحلیلی چند از آثار معماری سبک ارگانیک در دوره پهلوی دوم می‌پردازد و هدف آن، دستیابی به ویژگی‌های مشترک آن آثار از طریق قیاس با اصول معماری ارگانیک است. جهت انجام موضوعات رخ داده در زمان گذشته از شیوه پژوهش تاریخی استفاده می‌گردد (۱۳) که تاریخ در این شیوه، مبتنی بر خاتمه‌یافتن رویداد مورد بررسی، قبل از زمان پژوهشگر است و الزاماً مسائل مربوط به حوادث تاریخی را در برنمی‌گیرد (۱۴)؛ لذا در پژوهش حاضر از شیوه تاریخی استفاده شده است. این روش گذشته‌نگر، پس از جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های گذشته در قالب حقایق مستدل درباره

در می آورد و کلیتی منسجم را شکل می دهد (۱۷). فرانک فرنس که براساس نظریه ارگانیک، فرم های طبیعی را پویا می داند، معتقد است یک اثر هنری زمانی بیانگر است که به شیوه ارگانیک ساخته شود، به این معنا که پویا باشد و یک شکل زنده را مجسم کند. به عبارت دیگر، هیچ یک از اجزا جدا نیستند و همگی در یک کلیت واحد با یکدیگر ادغام شده و فعالیت می کنند (۱۸). کریستوفر الکساندر، امور طبیعی را دارای خصلتی می داند که حاصل سازگاری کامل با نیروهای درونی خود هستند (۱۹). بنابراین، ایده "معماری ارگانیک" نه تنها به ارتباط عینی ساختمان ها با محیط طبیعی اشاره می کند، بلکه به چگونگی طراحی ساختمان ها به گونه ای که مانند یک ارگانسیم متحد عمل کنند نیز می پردازد (۲۰). چنان که در معماری رایب به خصوص خانه آبشار کیفیتی از معماری متجلی می گردد که از درون می شکند، بی تصنع است و معماری، همانی است که باید باشد (۱۱). رایب در نوشته های خود به نوعی انزجار از تمدن ماشینی مدرن و به تبع آن دوری از سبک های مینیمال و یکنواخت معماری مدرن و همچنین عدم استفاده بیش از حد از مصالح مدرن تا حد امکان اشاره نموده است؛ بنابراین، معمار ارگانیک نسبت به نوآوری های فنی و مدرن، نگرشی محتاطانه داشته (۱) و با چنین نگرشی، چندان محتاج به تکنولوژی پیشرفته نبوده است. رایب بیش از هر چیز به ارزش های انسانی توجه داشت و در معماری او انسان در مرکز توجه قرار می گیرد (۸) و معتقد بود که یک ساختمان ارگانیک فارغ از زمان، به انسان و مکان تعلق دارد (۸). به گفته الکساندر وجود چرخه تکرار و تنوع در چیزهای طبیعی، سبب می گردد تا در هر مرتبه، ترکیب کلی منحصر بفردی شکل گیرد که همواره فراخ و سیال باشد و این به معنای رشد یک بنا در طی زمان است (۱۹). جدول ۱، ویژگی های معماری ارگانیک را نشان می دهد.

اطلاعات موجود دارند تا بدین ترتیب به ادراک جامع تری از وضعیت معماری ارگانیک در ایران دست یابند؛ لذا، اطلاعات تحلیلی منابع دست دوم از آثار، پس از تطبیق با تصاویری که حاکی از واقعیت موجودند، در کنار تحلیل ثانویه نگارندگان مورد استفاده قرار گرفتند. پس از بررسی اطلاعات متون موجود، فهرستی از آثار ارگانیک دوره پهلوی تهیه شد که در جدول ۲ آمده و جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل می دهد. از این فهرست به شیوه نمونه گیری هدفمند، نمونه موردی هایی جهت تحلیل قیاسی انتخاب شدند.

۲. معماری ارگانیک؛ از واژه تا سبک

با ظهور مدرنیته در معماری، سبک های گوناگونی به تأثیر از آن شکل گرفتند. از جمله این سبک ها می توان به معماری ارگانیک اشاره نمود. پس از جنگ جهانی دوم با توسعه واکنش های اجتماعی، مبنی بر آزادی فردی و ابراز شخصی که تداعی گر حالتی دموکراتیک بود، گروه هایی در اقشار مختلف جوامع شکل گرفتند تا با بیان فردی، خود را از کلیت منسجم حاکم بر جامعه مجزا کنند. معماری ارگانیک نیز با بیان ماهیت خود در زمره این جنبش ها قرار می گرفت (۱). این معماری سعی داشت تا ضمن تلفیق با طبیعت و بهره گیری از قوانین آن، به همراه بیان عواطف و احساسات انسانی که در قرن هجدهم و نوزدهم در جنبش رمانتیسیسم مطرح شده بود (۱۰)، به فرم های متفاوت و توجیه پذیری دست یابد. فرم هایی که مانند مظاهر طبیعت، توجیه پذیرند و برای هریک از آن ها می توان توضیحی فرض نمود (۱۱). به طور کلی واژه ارگانیک، نخستین بار توسط آگوست شگل مطرح شد. او آثار هنری را در دو نوع مکانیکی و ارگانیکی تقسیم بندی نمود (۴) و معتقد بود، تفاوت این دو گروه مبتنی بر تحمیل شدن یا ترکیب فرم بر زمینه است. بدین معنا که فرم مکانیکی با زمینه تلفیق نمی شود و از بیرون بر آن تحمیل می گردد و خود را به صورتی الحاقی نشان می دهد. حال آن که، فرم ارگانیکی از درون رشد می کند و ضمن تلفیق با زمینه، آن را به صورت جزئی از خود

3- Frank Furness

4- Christopher Alexander

5- Fallingwater House

1- Romanticism

2- August Wilhelm Schlegel

جدول ۱- ویژگی‌های معماری ارگانیک

Table 1.Characteristics of Organic Architecture

پارامترهای طراحی	تبیین	اصول برآمده از معماری ارگانیک
<ul style="list-style-type: none"> - کاربرد کمتر مواد و مصالح مصنوعی و استفاده بیشتر از سنگ و آجر و چوب (۱) - تا حد امکان، دوری از مصالح مدرن (انزجار از تمدن ماشینی) (۱۱) - نمایش مصالح به صورت طبیعی (۱۲) - همجواری مصالح طبیعی و مصنوعی در کنار یکدیگر (۱۲) 	<ul style="list-style-type: none"> پیوستگی طبیعی تمام اجزای آن با مظاهر طبیعت (مثل وجود آبشار) (۱۱) 	
<ul style="list-style-type: none"> - عبور نور آسمان به داخل بنا (۱) و (۸) - توجه به جاودانگی، امنیت و وحدت درون و بیرون بنا (۸) - حداقل دخالت در محیط طبیعی (۱۲) - تلفیق محیط مصنوع با محیط طبیعی (۱۲) - شکفتن بنا از دل زمین آن (۱۱) 	<ul style="list-style-type: none"> طبیعت به عنوان تنها رهنما و آموزگار (۱) 	
<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از فرم‌های بی‌قاعده و توجیه‌پذیری فرم‌ها همانند مظاهر طبیعت (۱۱) - تندیس‌گونی بنا (ترکیب حجم‌ها و بازی فضاهای پر و خالی/ ترکیب حجم و طبیعت) (همانند تخته‌سنگ‌های خشن و دست‌نخورده یا حجم‌های تراشیده از بتن) (۱۱) - استفاده از اشکال و فرم‌های طبیعی (۱۲) - تداوم و ائتلاف همه اجزا به کل و کل به همه اجزا (۸) 	<ul style="list-style-type: none"> ساختمان به عنوان یک عنصر طبیعی (۱) 	
<ul style="list-style-type: none"> - دوری از احجام یکنواخت (هر گوشه درون بنا، داستانی جداگانه دارد) (۱۱) - استفاده از فضاهای پیوسته و یکسره بجای فضاهای نسبتاً کوچک (۱۱) - فرم‌های منحنی و سیال (۸) - عدم تعصب روی زوایای مشخص دوران مدرن و حذف تزیینات بیش از حد (ضد هندسه‌گرایی) (۱) 	<ul style="list-style-type: none"> ترغیب به خودمختاری فردی (۱) 	
<ul style="list-style-type: none"> - تکوین بنا از فضاهای درونی به بیرون و نه بالعکس (۱) - نمای غیرمتمارن (۱) - طراحی جزئیات حتی مبلمان داخلی (۱) - تداخل آزادانه فضاهای داخلی در عین حفظ شخصیت فردی (۱) - تأکید بر کیفیت درونی فضا (۸) - قرار گرفتن ثابت انسان در مرکز توجه در طراحی‌ها/ معماری انسانی (۸) - وجود سطوح متعدد در فضاهای داخلی - تزیینات به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر بنا (و نه الحاقی به آن) (۱۱) - نمایش مصالح در ساختمان (۱۱) 	<ul style="list-style-type: none"> ساختمان به مثابه یک عنصر متشخص و منحصر بفرد (حذف نیازهای یکسان بشر) (۱) 	

- ساختمان به مثابه یک عنصر سنتی (۱) - توجه به عناصر و سنت‌های ملی و فرهنگی محیط اثر (۱) - استفاده از نمادهای تاریخی، قومی، ملی و محلی	همبستگی با کشور، فرهنگ، مذهب و ... (۱)	و ر ت ا ر ت ا ر ت
---	---	---

۱-۲. معماری ارگانیک در ایران

سال‌های ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۷ پرده سوم از نوپردازی در ایران (مدرنیزاسیون) به نمایش در می‌آید (۲۳). به نظر می‌رسد، پس از سال ۱۳۳۸ که به تدریج معماری ارگانیک وارد ایران شد، بیشتر در طراحی ویلاها خود را نشان داده است. همچنین پس از آشنایی بیشتر معماران با این سبک و رونق نسبی آن در دوره پهلوی دوم، پارک‌ها و بناهای شاخصی به سبک ارگانیک طراحی شدند. لازم به ذکر است که تا پیش از این دوره به زعم قبادیان، در عصر قاجاریه دو پارک به این سبک ساخته شده بودند که دارای الگوهای غیرهندسی، غیرخطی و برگرفته از محیط طبیعی هستند (۱۲) و می‌توان آن‌ها را به نوعی در زمره معماری ارگانیک برشمرد؛ اما از آنجا که رویکرد موضوعی این پژوهش، متمرکز بر دوره پهلوی دوم است، به آن‌ها پرداخته نمی‌شود. حبیبی اذعان می‌دارد، در حالی که در دهه ۱۳۴۰، معماری و شهرسازی ایران برای انطباق خود با نوآوری در مفهوم جهانی در تلاش بوده است، تنها جنبه ذهنی و انگاره‌ای را از پیش می‌برد تا در سال‌های آتی (دهه ۱۳۷۰) به خواسته خود تحقق عینی و عملی ببخشد (۲۴). جدول ۲، برخی از آثار سبک ارگانیک در ایران را در دو گروه معماری، بنا و محوطه نشان می‌دهد.

با شکل‌گیری مدرنیسم، جریان‌های فکری متفاوتی در غرب شکل گرفتند که بر معماری معاصر ایران نیز تأثیرگذار بودند. با گسترش مدرنیته خواهی در ایران، این نگرش به شهرسازی و معماری نیز نفوذ کرد. در این راستا به اذعان سعید حقیر، تغییرات وسیعی در حوزه طراحی شهری و معماری صورت گرفتند که متأثر از جنبش مدرنیسم بین‌الملل بودند. در سال ۱۳۳۸، تغییرات اساسی در شهرسازی معاصر جهان به وجود آمد و ایران را نیز تحت تأثیر خود قرار داد. به طوری که در دوره پهلوی دوم، منشور آتن و شهرسازی مدرن به عنوان دو عامل تعیین‌کننده در شهرسازی ایران شناخته شدند (۲۱). این در حالی است که «از کنگره چهارم سیام به بعد، بحث اصلی، معطوف به مسائل شهرسازی شد و علاوه بر صدور بیانیه معروف به منشور آتن، موضوعاتی از قبیل محل سکونت و محل توزیع قلب شهر و حقوق پیاده‌روندگان و محیط طبیعی انسان که بیش از معماری، جنبه‌های شهرسازی و محیطی داشتند در کنگره‌های بعدی مطرح شد» (۲۲). رشد تک‌خانه‌های شهری به تبعیت از ویلاهای آمریکایی به سبک مدرنیسم بین‌الملل در شمال شهر تهران، از جمله تحولاتی است که می‌توان به آن اشاره نمود (۲۱). بدین ترتیب، در بین

جدول ۲- فهرست برخی از آثار سبک ارگانیک در ایران

Table 2. List of some works of organic style in Iran

معماری بنا						
کمال کمونه						خالق اثر
	ویلای کمونه		ویلای کمال کمونه		ساختمان آبشار	اثر
شکل ۳- ویلای دماوند کمونه Figure 3. Damavand Kamoneh Villa	دماوند	شکل ۲- ویلای تهران کمونه Figure 2: Tehran Kamoneh Villa	تهران	شکل ۱- ساختمان آبشار Figure 1. Waterfall building	تهران	موقعیت
هوشنگ سیحون			بنیاد فرانک لوید رایت		خالق اثر	
	ویلای کلونکن (۲۱).	اوشان		کاخ مروارید (۱۲)	اثر	موقعیت
شکل ۵- ویلای سیحون Figure 5. Seyhoun Villa			شکل ۴- کاخ مروارید Figure 4. Pearl Palace	مهرشهر		
معماری محوطه						
ایرج اعتصام			کامران دیبا		خالق اثر	
	پارک ملت (۱۲)	تهران		پارک شفق (۲۵)	اثر	موقعیت
شکل ۷- پارک ملت در سال ۱۳۵۵ Figure 7. Mellat Park in 1976			شکل ۶- پارک شفق Figure 6. Shafaq Park	تهران		

قرن بیستم زیر نظر رایت، آموزش ببیند و سپس پس از تحصیل و همکاری در موزه گوگنهایم^۳ پرایس تاور^۴ و چند پروژه دیگر با رایت، به ایران بازگردد و نماینده نگرش رایت در خاورمیانه باشد (۹). از دیگر معماران پیرو سبک ارگانیک در ایران، کمال کمونه بود که دانش آموخته دانشگاه هنرهای زیبا بوده است. کمونه پس از آشنایی با عامری به سبک ارگانیک رایت علاقه مند شد. وی که در دانشگاه با شخصی به نام هرمزدیار خسروی نیز آشنا بود، حلقه شکل گیری یک گروه

می توان اذعان داشت برجسته ترین معمار سبک ارگانیک در ایران، نظام الدین کعبی العامری ملقب به نظام عامری، شاگرد فرانک لوید رایت بوده است. وی در ابتدا به تحصیل در رشته هنر در دانشگاه کنت پرداخت و سپس برای تحصیل معماری به مدرسه تالیسین^۱ رایت ملحق شد که این امر، پس از قبولی در مصاحبه ای توسط رایت، صورت گرفت. بدین ترتیب عامری به مدت دو سال شاگرد رایت بود و به شدت به سبک معماری ارگانیک گرایش پیدا کرد. نظام عامری توانست در دهه پنجاه

3 Solomon R Guggenheim Museum
4 Price Tower

1 University of Kent
2 Taliesin School

مشاور (نظام عامری، کمونه و خسروی) فعالیت خود را آغاز کرد (۹). جدول ۳، اقدامات و آثار این گروه را نشان می‌دهد.

معماری را تشکیل داد که هدف آن، به‌جا گذاشتن آثاری ماندگار برای زندگی آدمی به دور از عوامل بیرونی بود. بنابراین، این گروه در سال ۱۳۴۲، تحت‌عنوان دفتر مهندسی

جدول ۳- اقدامات و آثار گروه معماری (کمونه-عامری-خسروی)

Table 3. Actions and works of the architecture group (Kamoneh-Ameri-Khosravi)

مجمع مسکونی آبشار- مرکز ماشین‌های اداری شارپ- ساختمان پزشکان مهداد- ویلای کیوان کمونه- ویلای نور	گروه کمونه
کاخ مروارید- کاخ دماوند (دانشگاه پیام نور فعلی)- مطالعات اولیه جزایر مینو و کیش- قصر ییلاقی شمس پهلوی	همکاری گروه با بنیاد رایت
مدرسه تربیت معلم- دانشگاه اصفهان- دانشگاه شیراز- سینما بهمن- ورزشگاه یاغچیان تبریز- کتابخانه نازی آباد- کتابخانه مرکزی شیراز- آموزشگاه علوم الکترونیک- دانشکده علم و صنعت ایران	گروه کمونه، عامری، خسروی

۳- تحلیل یافته‌ها

در ادامه به تحلیل چند اثر فاخر از این گروه، براساس جدول ۱ پرداخته می‌شود.

۱-۳. کاخ مروارید

کاخ مروارید شمس پهلوی در سال ۱۳۴۵ به درخواست شمس و با پیشنهاد نظام عامری توسط ویلیام وزلی پیترز^۱ و با همکاری توماس کیسی^۲، جان دی کوون هیل^۳، لینگ پو^۴، کورنلیا بریرلی^۵ در مهرشهر کرج اجرا شده است. در طراحی این بنا به عنوان یکی از زیباترین کاخ‌های عصر پهلوی، علاوه بر طبیعت به نمادهای تاریخی ایرانی نیز توجه شده است؛ چنان‌که بر بالای بنای کاخ یعنی اتاق اصلی شاهزاده، زیگوراتی دوار از سنگ مرمر تعبیه شده است (۱۲)؛ همچنین دو گنبد نیمه شفاف، یکی جهت پوشانیدن باغ، استخر و فواره‌ها و دیگری جهت پوشانیدن باغ‌ها و تالار پذیرایی زیبایی خاصی به پروژه بخشیدند (۹). در جای‌جای بنا حتی در مبلمان نیز فرم‌های دوار به چشم می‌خورند. تمامی جزئیات و حتی

مبلمان داخل بنا به دقت طراحی و اجرا می‌شد و آلیگوانا رایت، همسر رایت نیز در انتخاب تمام رنگ‌ها و پارچه‌ها نظارت داشت. گویا ایده اصلی طراحی فرم بنا پس از اینکه شمس از جواهرات و مرواریدهایش برای وزلی پیترز حرف زده بود، به ذهن وزلی خطور کرده است. به همین جهت بخش میانی بنا، استعاره‌ای از مروارید است (۹). در جدول ۴، به تحلیل این نمونه موردی پرداخته شده است.

۱- William Wesley Peters, داماد فرانک لوید رایت و اولین

شاگرد وی

۲- Thomas Case. نماینده بنیاد فرانک لوید رایت در خاور

میانه

3- John DeKoven Hill

4- Ling Po

5- Cornelia Brierly

جدول ۴- مؤلفه‌های ارگانیک در کاخ مروارید

Table 4. Organic components in the Pearl Palace

مؤلفه‌ها به همراه تصاویر				
تزیینات به مثابه جزئی از بنا (به شکل دایره، منحنی و طبیعی)	حرکت فضاها و تداخل فضاها در یکدیگر (۱۲) و ایجاد کلیتی یکپارچه	فضای آزاد و پیوسته داخل بنا (۱۲)	استفاده از مصالح طبیعی به صورت طبیعی و نمایان در داخل بنا (۱۲)	تلفیق بنا با محیط طبیعی اطراف (۱۲) و تشکیل چشم اندازی واحد
 شکل ۱۲- تزیینات Figure 12. Ornaments	 شکل ۱۱- تداخل فضاها Figure 11. Interference of spaces	 شکل ۱۰- فضای داخلی Figure 10. Interior	 شکل ۹- چوب در مصالح داخلی Figure 9. Wooden materials in the interior	 شکل ۸- تلفیق بنا با محیط Figure 8. Integration with the environment
هدایت نور طبیعی به مرکز بنا	طراحی کوچکترین جزییات بنا (مانند منابع نور)	تمرکز بازشوها بر نمایان ساختن زیبایی‌های طبیعت	نماد زیگورات دوار بر بالای سقف بنا (۱۲)	خطوط طبیعی و منحنی فرم
 شکل ۱۷- دهلیز نورگیر Figure 17. Skylight atrium	 شکل ۱۶- طراحی منابع نور Figure 16. Design of light sources	 شکل ۱۵- بازشوها Figure 15. Openings	 شکل ۱۴- زیگورات Figure 14. Ziggurat	 شکل ۱۳- فرم منحنی Figure 13. Curved form

۲-۳. ساختمان آبشار، کمال کمونه

انجام شده است. به طوری که از آبشاری که در منطقه وجود داشته است، به عنوان زینتی در بنا جهت القای طبیعت‌گرایی و آرامش بیشتر در حس مکان استفاده شده است. در این راستا، آبشار طبیعی به شیوه‌ای هنرمندانه، در مسیرهایی عمودی از انتهای بام تا کف ساختمان جریان یافته است. جدول ۵، تحلیل این نمونه موردی را نشان می‌دهد.

این بنای هشت طبقه در خیابان نیاوران واقع شده است. ایده طراحی آن، ایجاد گشایش وسیعی درون بناست که توسط یک دهلیز مرکزی صورت می‌گیرد. این دهلیز علاوه بر تأمین نوردهی و تهویه طبیعی هوا در بنا، وظیفه هدایت جریان آب طبیعی آبشار در داخل بنا را نیز بر عهده دارد. هماهنگی بنا با طبیعت اطراف، با حداقل دخالت در محیط زیست طبیعی

جدول ۵- مؤلفه‌های ارگانیک در ساختمان آبشار

Table 5. Organic components in the waterfall building

مؤلفه‌ها به همراه تصاویر				
درگیری بنا با طبیعت و گفت‌وگوی آن با زمین	هدایت جریان آبشار طبیعی در بنا، در بخش سرسرای ورودی ساختمان	استفاده از مصالح بومی همان منطقه (آشغال سنگ‌ها و پسماندها و ...)	تشبیه بنا به کوچه عمودی (تلفیق بیرون و درون بنا)	استفاده از سطوح متعدد در فضاهای داخلی
				
شکل ۱۸- درگیر شدن طبیعت با محیط Figure 18. Nature's engagement with the environment	شکل ۱۹- جریان آبشار طبیعی در بنا Figure 19. Natural waterfall flow in the building	شکل ۲۰- مصالح بومی Figure 20. Indigenous materials	شکل ۲۱- فضاهای عمودی Figure 21. Vertical spaces	شکل ۲۲- سطوح فضای داخلی Figure 22. Interior surfaces
بازی با احجام در فرم بنا به صورت یک توده سنگی تراش خورده	دسترسی به آپارتمان‌ها از طریق راهروهای آزاد در داخل نورگیر مرکزی و مشرف به آبشار	گشایش وسیع فرم در مرکز و دل بنا جهت عبور نور طبیعی	توجه به ادراک حسی در طراحی جهت القای حس طبیعت (مانند صدای جریان آب در راستای عمودی بنا از کف تا انتهای بام)	توجه به جزییات و کیفیت درونی فضای داخلی (مانند شومینه به‌عنوان جداکننده در فضاهای داخلی و دکوراتیو)
				
شکل ۲۳- تندیس‌گونه‌گی بنا Figure 23. Sculpture of the building	شکل ۲۴- راهروی دسترسی به آپارتمان‌ها Figure 24. Corridor of access to apartments	شکل ۲۵- بازشوها Figure 25. Openings	شکل ۲۶- جریان عمودی آبشار طبیعی در بنا Figure 26. Vertical flow of a natural waterfall in the building	شکل ۲۷- طراحی مبلمان داخلی Figure 27. Interior furniture design

۳-۳. ساختمان ویلای تهران، کمال کمونه

کمال کمونه، این بنا را که در خیابان نظامی گنجوی تهران واقع شده، برای خود طراحی کرده است. آمیختگی با طبیعت در این بنا خود را با کشیده شدن طبیعت اطراف به درون بنا نشان می دهد. این بنا، با استفاده از مصالح طبیعی مانند انواع سنگ ها در کنار حداقل مصالح غیرطبیعی ساخته شده است.

اختلاف سطوح در فضاها که برگرفته از محیط طبیعی هستند نشانگر توجه طراح به زمینه، بافت و عدم دخالت در محیط طبیعی است. پنجره های بنا نیز به عنوان دریچه ای برای قاب گرفتن زیبایی طبیعت و تأکید توجه به آن تعبیه شده اند. در جدول ۶، تحلیل این نمونه موردی نمایش داده شده است.

جدول ۶- مؤلفه های ارگانیک در ساختمان ویلای تهران کمال کمونه

Table 6. Organic components in the building of Tehran Kamal Kamoneh Villa

مؤلفه ها به همراه تصاویر			
پوستگی درون و بیرون (ورود فضای سبز به داخل بنا) و آمیختگی بنا با طبیعت	استفاده از مصالح چوبی و سنگی در داخل و خارج بنا	شکل لطیف تندیس وار فرم و برداشت خطوط بنا از زمین	گیاهان و فضای سبز اطراف بنا جزئی از خود معماری بنا هستند نه عناصری الحاقی، عدم تحمیل بنا به محیط اطراف
			
شکل ۲۸- ورود فضای سبز به داخل بنا Figure 28. Entering the green space into the building	شکل ۲۹- مصالح طبیعی و نمایان Figure 29. Natural and visible materials	شکل ۳۰- فرم تندیس وار Figure 30. Sculptural form	شکل ۳۱- عدم تحمیل بنا به محیط اطراف Figure 31. No imposition based on the environment
مصالح طبیعی در کنار مصالح مصنوعی	بکارگیری فرم هایی ظریف، بدیع و منحنی در طراحی	طراحی مبلمان داخلی بنا حتی کوچکترین جزئیات	ترکیبی هنرمندانه از احجام سنگی با بازشوهایی متنوع جهت تأکید توجه به طبیعت اطراف (پنجره های بنا به عنوان دریچه ای برای قاب گرفتن زیبایی طبیعت)
			
شکل ۳۲- مصالح طبیعی و مصنوعی Figure 32. Natural and synthetic materials	شکل ۳۳- فرم های منحنی Figure 33. Curved forms	شکل ۳۴- طراحی جزئیات داخلی Figure 34. Interior detail design	شکل ۳۵- تأکید بازشوها بر توجه به طبیعت Figure 35. The emphasis of openings on attention to nature

۴-۳. ویلای کلون، هوشنگ سیحون

هوشنگ سیحون (۱۲۹۹) نیز به‌عنوان یکی از اولین دانش‌آموختگان دانشکده هنرهای زیبا در دانشگاه تهران، ساختمان ویلای شخصی بیلاقی سیحون را در سال ۱۳۵۳ در کلون^۱ به سبک ارگانیک طراحی و اجرا کرده است (۱۲). ویژگی‌های سبک سیحون از جمله خلوص مصالح و استفاده از بتن به شیوه‌ای هنرمندانه در این بنا مشهود است. طبق گفته سیحون در این بنا، «معماری و طبیعت به زیبایی در این سایت با یکدیگر تلفیق شده‌اند» (۲۶) و بنا در هماهنگی خاصی با کوه، طراحی و ساخته شده است و بخش عمده این هماهنگی در فضای نشیمن خانه با تلفیق برخی جداره‌های فضای نشیمن با سنگ‌های کوه قابل مشاهده است؛ لذا احساس فضای ارگانیک را با شباهت به کارهای رایت به مخاطب، عرضه می‌نماید (۲۷). در مصاحبه‌های دیگر، سیحون اذعان می‌دارد که در این بنا به‌جای شیوه مرسوم طراحی که به صورت دوبعدی و در دفترکار صورت می‌گیرد، از روش طراحی بدون پیش‌فرض که در محل پروژه و منطبق بر شرایط و وضعیت محل، نیازها، مصالح برگرفته از محیط و در راستای پاسخ‌گویی به نیازهای بشری در تلفیق و انسجام با محیط طبیعی است، استفاده شده است؛ به گونه‌ای که بنا و محیط با یکدیگر، دوگانگی نداشته باشند (۲۷). توجه و انعطاف بسیار سیحون به محیط اطراف در نحوه استفاده از مصالح و همچنین نحوه قرارگیری حجم، مشهود است. تطبیق بنا با محیط تا حدی است که این بنا، یادآور خانه آبشار رایت است (۲۱). جدول ۷، تحلیل این نمونه‌موردی را نشان می‌دهد.

۵-۳. پارک و فرهنگسرای شفق، کامران دیبا

کامران طباطبایی دیبا (۱۳۱۵) به‌عنوان یکی از مهم‌ترین معماران مدرن تاریخ‌گرای ایران، پارک و فرهنگسرای شفق (یوسف آباد سابق) که در سال ۱۳۴۵ خورشیدی، در زمینی که از سه جهت به خیابان محدود و محصور است، به‌عنوان اثری مدرن و در عین حال برگرفته از مفاهیم و هندسه باغ

ایرانی، طراحی و اجرا کرده است (۲۷). دیبا با ایده فرهنگسرا در این مجموعه موجب شد تا برای نخستین بار، بنایی به‌عنوان مرکز فعالیت‌های اجتماعی در ایران احداث گردد (۲۸). در این مکان، مسیریابی برای عابرانی که تنها قصد گذر از این محل را دارند در نظر گرفته شده که گونه‌ای از تداوم مسیر حرکت را با هدف تلطیف روح و روان در حین گذر از پارک به‌وجود آورده است (۲۷). بنابراین، محصوریت پارک در خیابان‌های اطراف و همچنین تمهید مسیره‌های گذر موجب شده تا این پارک در زندگی انسان‌های ساکن اطراف آن، ادغام گردد (۲۸). همچنین به منظور یکپارچگی بناهای پارک با محیط، سعی شده تا عناصر و ساختمان‌های خدماتی-تفریحی این مجموعه، به واسطه بهره‌مندی از مصالح آجر و ترکیب با دیواره‌های سنگی محوطه و همچنین تعبیه عناصری نظیر آبنا و نهر و ... در هماهنگی کامل با محوطه‌سازی پارک ایجاد شوند (۲۷). لذا، دیبا ساختمان‌هایی با احجام و مصالح ساده و هماهنگ با بنای قدیمی موجود در محل پروژه را برگزیده است (۲۹). به‌زعم کامران افشارنادری، بحث مکان در معماری به‌تصرف و عدم تصرف فضا مرتبط است. در صورت وجود توان زیست‌محیطی در محیط، طراح نباید آن را تغییر دهد، بلکه می‌بایست آن را ارزش‌گذاری کند و این موضوع در طراحی پارک شفق مورد توجه قرار گرفته است؛ چرا که دیبا، حفره‌های طبیعی و تپه‌ای مصنوعی که حاصل از انباشت خاک‌های به‌دست‌آمده از گودبرداری بوده را به فضای پارک تبدیل کرده است (۳۰). «از آنجایی که زمین پارک در یک منطقه محدود شهری قرار گرفته است، طراح با تدابیری هوشمندانه در طراحی محوطه سعی نموده با ایجاد تپه‌ها و درختکاری انبوه، طول فضای پیاده‌روها را افزایش دهد تا در چشم‌انداز بصری، محوطه پارک، بزرگ‌تر جلوه نماید» (۲۷). در جدول ۸، به تحلیل این نمونه‌موردی پرداخته شده است.

جدول ۷- مؤلفه‌های ارگانیک در ویلا کلوکن

Table 7. Organic components in Kluken villa

مؤلفه‌ها به همراه تصاویر				
طراحی جزئیات داخلی و مبلمان در هماهنگی با طرح کلی بنا	انعطاف و تطبیق طرح و نقشه براساس محیط در پی ایجاد کلیتی یکپارچه (۲۱)	استفاده از مصالح طبیعی مانند سنگ لاشه و چوب در داخل و خارج بنا (۱۲)	تلفیق جدارۀ فضای نشیمن با بدنه سنگی کوه و تقویت القای حس طبیعت‌گرایی در دید ناظر (۲۷)	طراحی و ساخت بنا در درون کوه و همزیستی ساختمان با طبیعت به مثابه جزئی از آن (۲۷)
				
شکل ۴۰- طراحی مبلمان داخلی Figure 40: Interior furniture design	شکل ۳۹- کلیت یکپارچه بنا و محیط Figure 39: Integrated building and environment as a whole	شکل ۳۸- مصالح طبیعی Figure 38: Natural materials	شکل ۳۷- صخره طبیعی به عنوان دیوار داخلی Figure 37: Natural rock as interior wall	شکل ۳۶- همزیستی ساختمان با طبیعت Figure 36: The coexistence of the building with nature

جدول ۸: مؤلفه‌های ارگانیک در پارک شفق

Table 8: Organic components in Shafaq Park

مؤلفه‌ها به همراه تصاویر				
خطوط منحنی و طبیعی برگرفته از محیط در طراحی و فضاسازی‌ها	استفاده نمادین از عناصر آب، دیوار، حیاط و دروازه به مثابه تزئینات فضای پارک (۳۱)	چشم‌اندازهای متفاوت و وابسته به حرکت انسانی (۲۵)	تلفیق مصالح و حجم ساختمان با ساختمان قدیمی موجود (۲۹)	سادگی و فروتنی و ارتباط حسی طرح نسبت به عناصر محیطی (۲۹)
				
شکل ۴۵- بکارگیری خطوط منحنی طبیعی در طراحی Figure 45. Using naturally curved lines in the design	شکل ۴۴- عناصر تزئینی و نمادین Figure 44. Decorative and symbolic elements	شکل ۴۳- چشم‌اندازهای پویا Figure 43. Dynamic perspectives	شکل ۴۲- هماهنگی مصالح با ساختمان قدیمی Figure 42. Coordination of materials with the old building	شکل ۴۱- همزیستی با طبیعت Figure 41. Coexistence with nature

بحث و نتیجه‌گیری

که در این آثار به‌ظهور رسیده است که پیش‌تر، در جداول ۳ تا ۷ به آن‌ها پرداخته شد. در نهایت نیز مشخص گردید که آثار مذکور، هرکدام به تبع معماری ارگانیک، توانسته‌اند در عین تفاوت با یکدیگر هم به لحاظ نظری و هم به لحاظ طراحی، مؤلفه‌هایی نظیر عدم استفاده بیش از حد از مصالح مدرن و غیر مرتبط با سایت مورد نظر، نمایش طبیعی مصالح، وحدت فضاهای درونی و بیرونی (تلفیق محیط مصنوع با محیط طبیعی)، تداوم و ائتلاف همه اجزا به کل و کل به همه اجزا، تأکید بر کیفیت درونی فضا، تزئینات به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر بنا (و نه الحاقی به آن)، طراحی مبلمان فضاها به نحو منطبق با کلیت پروژه به لحاظ فرم و مصالح، پیروی تدوین فضا از سایت پروژه‌ها، تندیس‌گذاری بنا و استفاده از اشکال و فرم‌های متأثر از طبیعت را که از اصول معماری ارگانیک شناخته می‌شوند، به لحاظ عملی در طراحی خود پیاده نمایند. این اصول به نحو بارزتری در جدول ۹ در بین تمامی آثار مذکور، عنوان شده و سپس به شکل پارامترهای طراحی، وجود یا عدم وجود آن‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند.

معماری ارگانیک، سبکی است که بیشتر از هر چیز به محیط و توان بالقوه آن می‌پردازد و پس از بیرون‌کشیدن پتانسیل‌های مطلوب محیط، آن‌ها را به نمایش می‌گذارد. این سبک در معماری به‌تبع مدرنیته‌خواهی شکل گرفت تا با بروز ماهیت معماری در بیان دموکراتیک شخصیت خویش، نقش داشته باشد؛ لذا در این سبک، بنا، ضمن بیان آزاد ماهیت معمارانه‌اش، شخصیتی جداگانه دارد که در فضاها، نماها، تزئینات و استقرار بنا قابل مشاهده است، اما این امر به گونه‌ای است که در تلفیق و هماهنگی با محیط پیش می‌رود تا به ایجاد کلیتی یکپارچه بین بنا (محیط مصنوع) و محیط طبیعی بیانجامد. به‌طورکلی، اصول و ویژگی‌های این سبک، که در جدول ۱، به آن پرداخته شده، زیرمجموعه سه مؤلفه طبیعت به عنوان الگو، فردگرایی و ملی‌گرایی است. در ایران نیز معمارانی چون عامری، کمونه، سیحون، دیبا در خلق برخی آثار خود از این سبک پیروی کرده‌اند. پس از تحلیل آثاری چند از این افراد به‌عنوان نمونه‌موردی براساس جدول ۱، دریافت گردید، ویژگی‌های مشترکی از اصول معماری ارگانیک

جدول ۹- ویژگی‌های مشترک نمونه‌های معماری ارگانیک در ایران

Table 9. Common characteristics of organic architecture in Iran

نمونه موردی‌ها					قیاس با جدول ۱	
پارک شفق	ویلاي کلون	ویلاي تهران کمونه	ساختمان آبشار	کاخ مروارید	پارامترهای طراحی	رتبه
+	+	+	+		۱- کاربرد کمتر مواد و مصالح مصنوعی و استفاده بیشتر از سنگ و آجر و چوب	۱
+	+		+	+	۲- تا حد امکان، دوری از مصالح مدرن (انزجار از تمدن ماشینی)	
+	+		+		۳- نمایش مصالح به صورت طبیعی	
+	+	+	+	+	۴- همجواری مصالح طبیعی و مصنوعی در کنار یکدیگر	
			+	+	۱- عبور نور آسمان به داخل بنا	۲
	+	+			۲- توجه به جاودانگی، امنیت و وحدت درون و بیرون بنا	
+	+		+		۳- حداقل دخالت در محیط طبیعی	

+	+	+	+	+	۴- تلفیق محیط مصنوع با محیط طبیعی			
+	+		+	+	۵- شکفتن بنا از دل زمین آن			
+	+			+	۱- استفاده از فرم‌های بی‌قاعده و توجیه‌پذیری فرم‌ها همانند مظاهر طبیعت	۳		
+		+	+	+	۲- تندیس‌گونه‌گی بنا (ترکیب حجم‌ها و بازی فضاهای پر و خالی/ ترکیب حجم و طبیعت)			
+		+	+	+	۳- استفاده از اشکال و فرم‌های طبیعی			
+	+	+	+	+	۴- تداوم و ائتلاف همه اجزا به کل و کل به همه اجزا			
+	+		+	+	۱- دوری از احجام یکنواخت (هر گوشه درون بنا، داستانی جداگانه دارد)	۱		
		+	+	+	۲- استفاده از فضاهای پیوسته و یکسره بجای فضاهای نسبتاً کوچک			
+		+	+	+	۳- فرم‌های منحنی و سیال			
	+		+		۴- عدم تعصب روی زوایای مشخص دوران مدرن و حذف تزیینات بیش از حد (ضد هندسه‌گرایی)			
+	+	+	+		۱- تکوین بنا از فضاهای درونی به بیرون و نه بالعکس	۲		
+	+		+	+	۲- نمای غیرمتقارن			
+	+	+	+	+	۳- طراحی جزئیات حتی میلمان داخلی			
+			+	+	۴- تداخل آزادانه فضاهای داخلی در عین حفظ شخصیت فردی			
+	+	+	+	+	۵- تأکید بر کیفیت درونی فضا	۲		
+			+		۶- قرار گرفتن ثابت انسان در مرکز توجه در طراحی‌ها/ معماری انسانی			
+		+	+	+	۷- وجود سطوح متعدد در فضاهای داخلی			
+	+	+	+	+	۸- تزیینات به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر بنا (و نه الحاقی به آن)			
+		+	+	+	۹- نمایش مصالح در ساختمان			
	+	+			۱- ساختمان به مثابه یک عنصر سنتی	۱	۳	
+				+	۲- توجه به عناصر و سنت‌های ملی و فرهنگی محیط اثر			
+				+	۳- استفاده از نمادهای تاریخی، قومی، ملی و محلی			

University, Central Tehran Branch; 1394. (In Persian)

3. Dariush, Babak. Man, Nature, Architecture. Seventh edition. Tehran: Elm and Danesh; 1397. (In Persian)
4. Bani Masoud, Amir. Western architecture; Roots and concepts. Fourth edition. Tehran: Architectural Art of the Century; 1391. (In Persian)
5. Sullivan, Louis H. 2014. Kindergarten chats (revised 1918) and other

References

1. Etezadi, Ladan. Architecture and urban planning in the twentieth century. Lampugnani, Vittorio Magnago. Fourth Edition. Tehran: Shahid Beheshti University; 1390. (In Persian)
2. Bazr Afkan, Kaveh. Introduction to architectural design methods. Jurmaka, Curry, Schauer, Oliver, Kohlman, Dart. Tehran: Islamic Azad

- Edition, Tehran: Fekre No; 1395. (In Persian)
16. Faraji, Nasrullah. Research methods. Fourteenth Edition, Tehran: Pouran Pajuhesh; 1398. (In Persian)
 17. Majidi, Fariborz. Aesthetics and mentality from Kant to Nietzsche. Bowie, Andrew. First Edition, Tehran: Academy of Arts; 1385. (In Persian)
 18. Mumford, Mark. 1986. The origins of American organic architecture, Journal of Architectural Education, Vol 42, 1989, Issue 3: 26-37.
 19. Qayyumi Bidhendi, Mehrdad. Architecture and the secret of immortality. Alexander, Christopher. Fourth Edition, Tehran: Rozaneh; 1396. (In Persian)
 20. Star, Stran. 2019. Organic Architecture.
https://www.researchgate.net/publication/334398009_Organic_Architecture
 21. Haghiri, Saeed and Kamelnia, Hamed. Theory of modernity in Iranian architecture. First Edition, Tehran: Fekre No; 1399. (In Persian)
 22. Etesam, Iraj. Identity crisis in architecture and its consequences in new cities of Iran. Proceedings of the International Conference on Urban Development and New Cities. Ministry of Housing and Urban Development, 1373. p.350. (In Persian)
 23. Arbabzadeh, Marjan, Etesam, Iraj and Mofidi Shemirani, Seyed Majid. Indigenous architecture of Iran in a new reading from the forties to the present. Scientific Journal of Bagh-e Nazar, August 2016. Vol 17. No 86: 51-64. (In Persian)
 - writings, illustrated edition, Eastford: Martino Fine Books, USA.
 6. Le Corbusier. 1986. Towards a new architecture, New York: Dover Publication, USA.
 7. Wright, F. L, Kaufmann, E., Raeburn, B. 1960. Writings and Buildings. United States: Horizon Press.
 8. Razavi, Zahra. Frank Lloyd Wright. Brooks, Bruce. Second edition. Tehran: Ganj Honar-Parham Naghsh; 1389. (In Persian)
 9. Mahmoudinejad, Hadi. Organic architecture; Nature and sustainability. First Edition. Tehran: Tahan; 1398. (In Persian)
 10. Ghobadian, Vahid. Principles and Concepts in Contemporary Western Architecture. Twenty-first edition. Tehran: Cultural Research Office; 1391. (In Persian)
 11. Mozayeni, Manouchehr. From time and architecture. Sixth edition. Tehran: Shahidi; 1391. p.69. (In Persian)
 12. Ghobadian, Vahid. Stylistics and theoretical foundations in contemporary Iranian architecture. First Edition. Tehran: Elm-e Memar; 1392. (In Persian)
 13. Mofidi, Mohammad Reza. Advanced research methods in architecture. First Edition. Tehran: Simaye Danesh; 1399. (In Persian)
 14. Khalili Shurini, Siavash. Research methods in social sciences and cultural sciences. First Edition, Tehran: An; 1381. (In Persian)
 15. Heydari, Shahin. An introduction to the research method in architecture with an analytical approach to architectural dissertation. Third

- between tradition and modernity. Sixth edition. Tehran: Architectural Art of the Century; 1394. P.318. (In Persian)
28. Beski, Soheila. Another meeting with Kamran Diba. Memar Magazine, fall 2000, No. 10. (In Persian)
29. Omidvar, Ataollah. How do I remember Kamran Diba? Memar Magazine, fall 2000, No. 10. (In Persian)
30. Afshar Naderi, Kamran. Familiar memories of Kamran Diba. Memar Magazine, fall 2000, No. 10. (In Persian)
31. Seyed Abolghasem, Farah, Art and Thought in Kamran Diba's Architecture, Paris, April 2002. (In Persian)
24. Habibi, Seyed Mohsen, Malakouti, Mojgan, Afshang, Manli, Izadi, Neda, Izadpanah Jahromi, Aida, Ahri, Zahra and Kooshesh, Mahfam. Description of the intellectual currents of architecture and urban planning in contemporary Iran with emphasis on the period 1357-1383. Third edition. Tehran: Cultural Research Office; 1395. (In Persian)
25. Daneshvar, Reza. A garden between two streets; Four thousand and one days of Kamran Diba's life in an interview with Reza Daneshvar. Third edition. Tehran: Bongah; 1398. (In Persian)
26. Seyhoun, Houshang. 1998. Houshang Seyhoun: Half a century of artistic activities in the world of art and architecture. Houston: Houshang Seyhoun & Sabco interests, Inc. p.152.
27. Bani Masoud, Amir. Contemporary Iranian architecture in the struggle